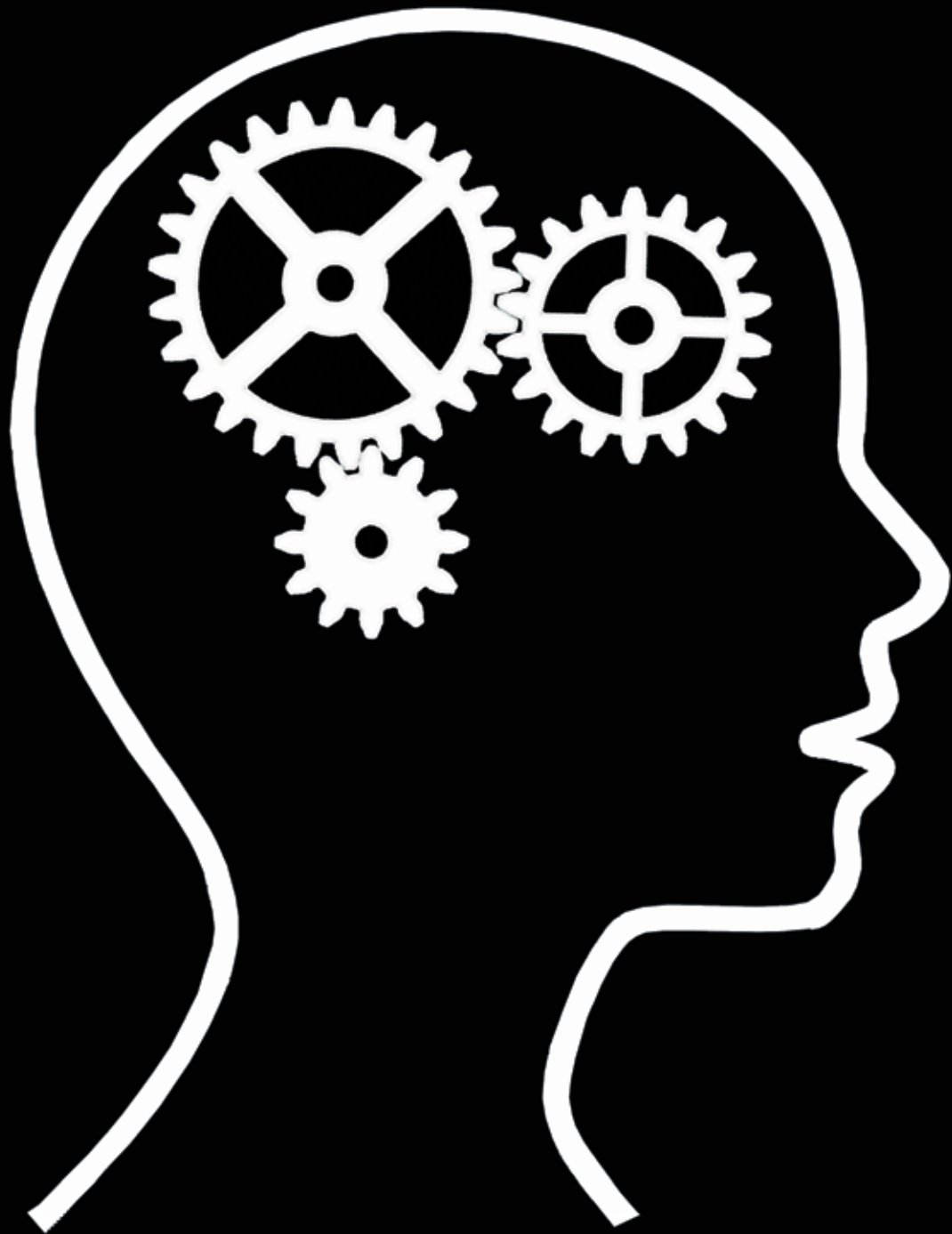

SPECIAL

nieuws

Gedragswetenschappen

In dit nummer

Interview | Stage:
Wie vindt Pickwick nou niet leuk?
>10 - 11

In gesprek | Dave Blank
en Jan van Dijk:
Wat vinden we van elkaar
> 15

Opinie | Peter Paul Verbeek:
'Experiment in het bos
verdient doorstart'
> 17

Van de decaan >3 De kracht van GW en GW in cijfers > 4 - 5 Crowd Control > 6 - 7 Valorisatie > 8 - 9 In de werkkamer > 12 - 13 Studeren zal leuker zijn > 14 Robot in de Cubicus > 16 Twente Academy Young > 18 Communicatiewetenschap goes China > 19 Wetenschap | Als de klok zegt dat je roken moet >20 Interview Newcom >21 Leerachterstand >22

Van de decaan

Het is niet nodig om Gedragswetenschapper te zijn om te weten dat er duidelijk beelden bestaan van en tussen groepen. Dat geldt ook voor wetenschappelijke disciplines. Verschillen binnen de eigen discipline worden gemarginaliseerd, verschillen met andere disciplines overdreven. Zo betitelen de technische wetenschappen gedragswetenschappers vaak als 'soft' en soms zelfs lichtvoetig omspringend met de regels van het wetenschappelijk verkeer. Disciplinegenoten elders in het land zien Twentse wetenschappers als 'wat meer sexy in hun inhoudelijke focus, en erg toegepast'. Gedragswetenschappers zelf zullen wellicht denken dat het 'bij ons vooral gaat om kwantitatief onderzoek.' Maar wat is nu de werkelijkheid? Waar houden Twentse Gedragswetenschappers zich echt mee bezig? Dit special issue biedt vanuit verschillende invalshoeken een doorkijkje in het hoe en wat van onze faculteit. Het toont een brede variatie aan onderwijs en onderzoek en laat zien waar bijvoorbeeld afgestudeerden terecht komen.

Temidden van alle variatie valt op dat onderzoekers en docenten een duidelijke keuze maken voor het High Tech Human Touchprofiel, zonder daarbij ontrouw te zijn aan de eigen discipline. Daardoor zijn we in onze profilering duidelijk verder dan andere faculteiten Gedragswetenschappen in Nederland. Daarnaast spreekt uit de verschillende verhalen een grote toewijding aan het werk: mensen houden van hun vak en van de UT. Dat is best iets om trots op te zijn. Gedragswetenschappers leveren dan ook enthousiaste bijdragen aan bijvoorbeeld Atlas of de Jonge Akademie. De UT vierde vorig jaar haar 50e verjaardag en ook de Nederlandse Gedragswetenschappen bestaan binnenkort 50 jaar. De tweede helft van deze eeuw gaan we met dezelfde toewijding verder bouwen aan de kwaliteit en focus van onderwijs en onderzoek in deze jonge faculteit. Ik wens u veel leesplezier met deze speciale bijdrage over "GeeWee".

Karen van Oudenhoven-van der Zee

Colofon

Redactie UT-Nieuws

in samenwerking met de faculteit Gedragswetenschappen

Aan dit nummer werkten mee: Ditta op den Dries, Paul de Kuyper, Maaïke Platvoet, Sandra Pool (redactie UT-Nieuws), Oscar Peters, Linda Jonker, Karen van Oudenhoven-van der Zee, Peter Paul Verbeek (faculteit Gedragswetenschappen), Anne Everloo (illustratie cover), Erik Jørgen Heck (vormgeving), Arjan Reef, Gijs van Ouwkerk, Rikkert Harink (fotografie), Bas van der Schot (cartoon).

Postbus 217, 7500 AE Enschede
(053-489) 2029

Mail: info@utnieuws.utwente.nl

www.utnieuws.nl

Advertenties: TwentyFifty, Postbus 652, 7500 AR Enschede

Tel. 053-6409004

www.twentifyifty.nl

b.onsman@twentifyifty.nl

Concept, vormgeving en realisatie:

Wegener SpeciaalMedia

www.wegenerspecialmedia.nl

Field lab
for Client Centered Care

Field lab: business versnelling van innovatieve zorgoplossingen

Door toetsen met de eindgebruikers in de
dagelijkse leefomgeving, sneller naar de markt,
met een product waar behoefte aan is.

www.fielddlab.eu

Het Field lab for Client Centered Care wordt financieel mogelijk gemaakt door Regio Twente, Innovatieplatform Twente, Provincie Overijssel, Oost NV, Health Valley en de Field lab stakeholders en maakt deel uit van de Agenda van Twente / Twentse Innovatieroute.

innovatieplatform twente

provincie overijssel

oost nv

HealthValley
Nederland

regio Twente

Foto: Rikkert Harink

De kracht van Gedrags

De faculteit Gedragswetenschappen (GW) is niet meer weg te denken binnen het landschap van de Universiteit Twente. De UT profileert zich sterk met high tech én human touch. Toch zijn er zeker nog stappen te zetten. Oud-decaan Erwin Seydel en nieuwe decaan Karen van Oudenhoven in gesprek over het wel en wee van GW. Een dialoog over toekomstkansen en de zoektocht naar identiteit.

Historie

Erwin: 'De sociale wetenschappen hebben vanaf het ontstaan van de Universiteit Twente al een belangrijke onderdeel van het UT-onderwijs gevormd. Er is ooit vastgelegd dat 12 procent van het onderwijs uit 'sociale' vakken moet bestaan, om zo de brug naar toepassing in de samenleving goed te kunnen slaan. Dat hebben we zo goed gedaan dat we in 1987 een eigen faculteit konden oprichten. Die heette eerst WMW (Wijsbegeerte en Maatschappijwetenschappen). Vanaf 1996 was ik decaan van WMW. Uit WMW zijn bestuurskunde, bedrijfskunde en onderwijskunde voortgekomen en later de opleidingen filosofie van wetenschap en techniek en communicatiewetenschap. De faculteit Gedragswetenschappen is nu sterk op zoek naar de identiteit die zij binnen het high-tech-human-touchprofiel wil aannemen. Wat liggen onze kansen? Waar zijn we sterk in? Dat is een proces.'

Identiteit

Karen: 'Als je naar onze opleidingen kijkt, onderscheiden we ons duidelijk van andere universiteiten. In vergelijking met klassieke universiteiten kiezen wij duidelijk voor een specialistisch profiel. Zo kennen wij in het onderwijs een masterroute Conflict, Risico en Veiligheid, die uniek is voor Nederland. Je ziet het ook terug in het onderzoek. De vakgroep wijsbegeerte houdt zich specifiek bezig met ethische aspecten van techniek. Bij psychologie worden thema's als veiligheid, gezondheid en leren in verband gebracht met technologische ontwikkelingen. Vooral de nieuwe generatie wetenschappers zie je heel duidelijk afkomen op het high tech-human touchprofiel.

We springen in op interessante niches en trekken internationale aandacht. Door de keuze die we gemaakt hebben voor een specialistisch profiel leggen we ook gemakkelijk de verbinding met de toepassing. We hebben ondernemende mensen in huis, die overal kansen zien om hun onderzoek toepasbaar te maken en samen te werken met praktijkinstellingen. Op die manier financieren we ook het grootste deel van ons onderzoek.

Erwin: 'We hebben een dubbel profiel; techniek en sociale wetenschappen. Daar kunnen we niet zonder. Men krijgt er vaak van die rare beelden bij: een nanotechnoloog en een klinisch psycholoog die samen het lab in zouden moeten. Maar zo ingewikkeld is het niet. Techniek en sociale wetenschappen kunnen op verschillende manieren samen gaan. We gebruiken techniek immers ook als diagnostisch instrument of om het leven aangenamer te maken? Soms is een debat nodig rond de invoering van een nieuwe technologie, zoals bij nanotechnologie het geval is. Ik heb weleens gezegd dat de sociale wetenschappen een belangrijke missie hebben, de samenleving voor te bereiden op de nieuwe technologische revoluties, zoals op het terrein van nanotechnologie en energie.'

Karen: 'Het ingewikkelde van werken aan een high-tech-human-touchprofiel is dat je je als onderzoeker zowel moet verhouden tot je vakdisci-

Edwin Seydel (Foto: Rikkert Harink)

pline als multidisciplinair moet samenwerken. Onderzoekers denken vaak dat het een ten koste moet gaan van het ander, terwijl het ook heel goed samen kan. Zelf geloof ik heel sterk in de kracht van een dubbele identiteit. De filosofen hebben het slim opgelost door zich te verbinden met andere filosofen, die ook onderzoek doen in de context van technologische ontwikkelingen. Dat ligt voor onderwijskundigen, psychologen en communicatiewetenschappers lastiger. Hoe dan ook, een eerste voorwaarde voor een dubbele identiteit is om trots te zijn op de eigen discipline en eigen onderzoekskwaliteit. Weten waar we sterk in zijn en waar we voor staan. Vanuit die houding kunnen we de verbinding met de bèta's beter aangaan.

Toekomstkansen

Karen: 'De beginslagen zijn inmiddels gemaakt. De verschillende disciplines bij GW zijn nog wel wat versnipperd. We zijn nu bezig met het opstellen van een facultaire onderzoeksstrategie. Dat geeft een beeld van wie we zijn, waar we staan en waar we naar toe gaan. Dat biedt houvast. De hervormingen die we door gaan voeren in het Nieuwe Onderwijs Model helpen beslist mee. We kijken niet langer alleen maar in onze eigen keuken, maar gaan techniek en sociale wetenschappen meer mixen. Daar wordt het leuker van: voor studenten en ook voor staffleden.

Erwin: 'En dat niet alleen. Ook de samenleving vraagt om professionals die over de grenzen van hun eigen disciplines kunnen kijken. Door de benadering die de UT kiest wordt voor studenten de kans op een baan aanzienlijk vergroot.

Karen: 'We lopen daarmee voorop. Ondernemerschap zit in de genen van de UT. En dat vind je terug in het gigantische aantal spinoff's. Ook in het belang dat gehecht wordt aan de verbinding tussen bèta en gamma lopen we voor ten opzichte van andere technische universiteiten.

Ik zie de toekomst met vertrouwen tegemoet. Bij GW zijn de organisa-

wetenschappen

GEDRAGSWETENSCHAPPEN

torische en financiële kaders inmiddels helder, ook al moeten we rekening houden met drastische bezuinigingen die op ons afkomen. Het is de afgelopen tijd niet altijd makkelijk geweest, maar we hebben een nieuw evenwicht gevonden.

Kracht

Erwin: 'Wat de kracht van de faculteit GW is? Dat er zoveel gedreven mensen werken, die lol hebben in hun werk. En uiteraard ons onderzoek! We moeten bedenken dat het gaat om de Twentse signatuur van het onderzoek. Daar zijn we heel sterk in. Dat blijkt ook uit visitaties.'

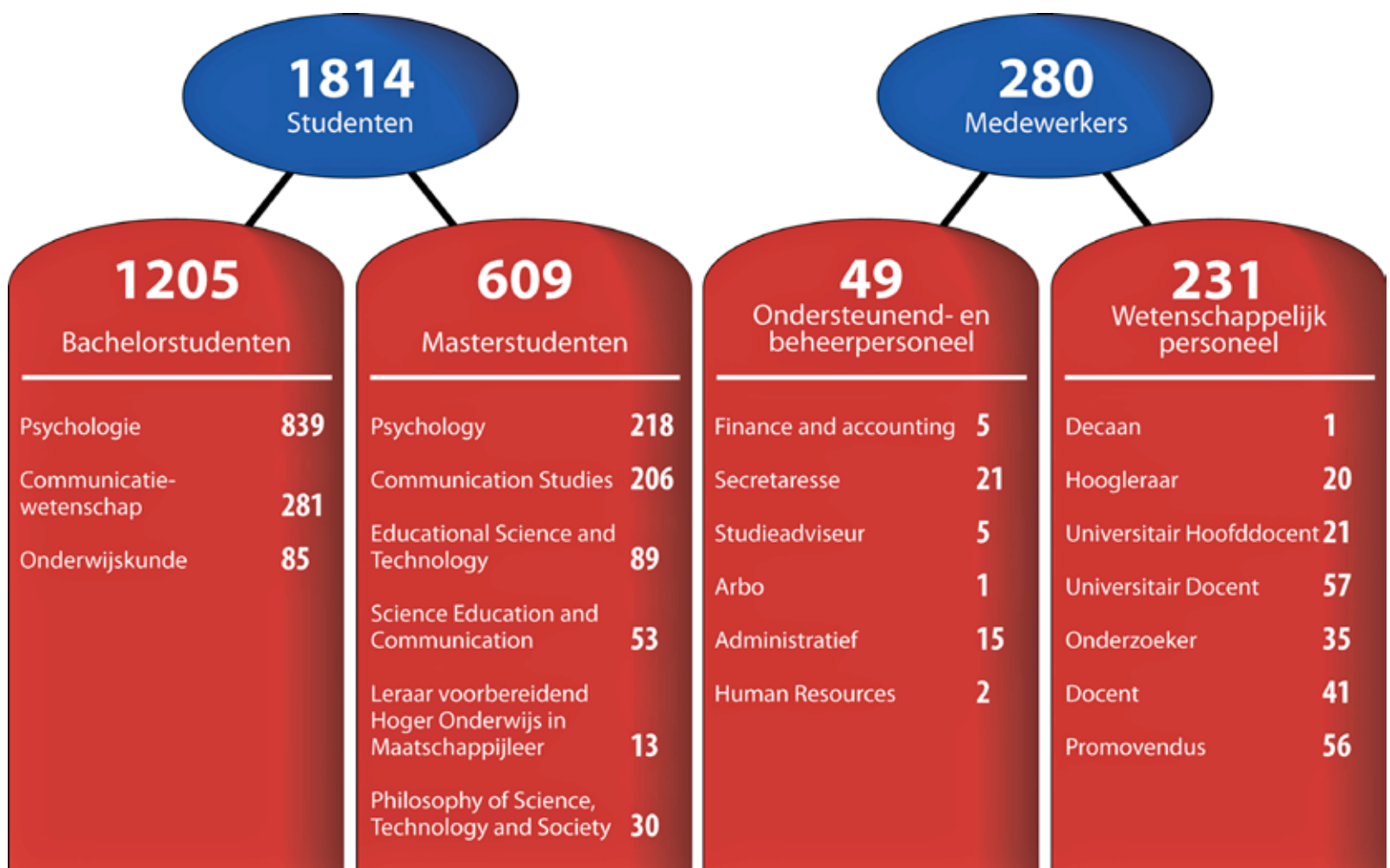
Karen: 'Persoonlijk vind ik de kwaliteit van het onderzoek niet wat ons primair onderscheidt: ook aan andere universiteiten gebeurt heel goed onderzoek. Naar mijn idee ligt de kracht van GW in toegepast onderzoek, in het gevoel voor thema's die actueel zijn en het vermogen om verbinding te zoeken met de praktijk.'

Ik ben daarvan onder de indruk. Er komen GW'ers met halve businessplannen op mijn kamer, die enthousiast zeggen: daar wil ik iets mee! En dan gaat het niet om advieswerk, maar om gedegen onderzoek waar zowel theorie als praktijk iets mee kunnen. Dat vind ik echt geweldig! Een andere kracht ligt in onze persoonlijke benadering van studenten. De goede relatie tussen staf en studenten is iets wat tijdens visitaties steeds opnieuw genoemd wordt als opvallend.'

TEKST: DITTA OP DEN DRIES | ILLUSTRATIE: ANNE EVERLOO

Karen van Oudenhoven (Foto: Gijs van Ouwerkerk)

De massa in bedwang

Hoe druk je wangedrag snel de kop in? Hoe herken je de leider in een groep onlustplegers en wat gebeurt er als zelfcontrole uitgeput raakt? De onderzoeker Peter de Vries van de vakgroep Psychologie van Conflict, Risico en Veiligheid houdt zich bezig met dit soort vraagstukken. Het uiteindelijke doel is het stroomlijnen van mensenmassa's, ofwel crowd control.

Het is 30 april 2012. Feest in de Amsterdamse binnenstad. Koninginnedag. Een kluwen mensen komt naar de hoofdstad. Een massa die gestuurd en gestroomlijnd moet worden. 'Crowd control is het in de hand houden van menigten. Het gaat om het sturen van mensen en het sturen van gedrag van mensen. Crowd control is heel situationeel. Het gaat bijvoorbeeld om een menigte op een dorpsplein of om een mensenmassa bij de viering van het kampioenschap van FC Twente.'

Aan het woord is Peter de Vries, onderzoeker bij de faculteit Gedragswetenschappen met als specialisatie crowd control. Het onderzoek verkeert nog in een beginfase. Er lopen verschillende onderzoekslijnen die iets met crowd control te maken hebben. 'Kijk je naar crowd management, dan denk je van tevoren na over de toegangswegen naar een groot evenement. En je bedenkt mogelijkheden om die toegangswegen af te sluiten', vertelt

De Vries. 'Dat gebeurde tijdens Koninginnedag in Amsterdam. Er zijn drie toegangswegen tot het Centraal Station. Bij elke ingang staan stevige, mobiele wanden. Als er een grote toestroom is op de hoofdingang, dan sluit je die poort met de wanden en dwing je mensen een andere weg te nemen. Zo verspreid je de massa.'

Een ander aspect dat bij crowd control hoort, is leiderschapsdetectie. 'Praat je over geweld of onlusten in een grote menigte, dan hebben veel mensen de neiging om aan voetbalhooligans te denken. Die groepsstructuur en de leiders zijn vaak bekend bij de politie. Laat je die context los, denk bijvoorbeeld aan feestelijkheden, mensen op een terrasje die zich vol zitten te drinken en wat baldadig zijn, dan wil een ordehandhaver ook ingrijpen. De vraag is hoe die dat het beste kan doen. De hele groep aanspreken? Dat heeft vaak niet het gewenste effect, want in een groep

Foto: Arjan Reef

Peter de Vries

De Vries volgde de Zeevaartschool op Terschelling, maar bleek er achteraf niet voldoende afniniteit mee te hebben. 'Tijdens een jaar stage had ik het na drie maanden al gezien.' Hij maakte de opleiding wel af. 'Dan heb ik in elk geval een technisch hbo-diploma en kan ik instromen.' Dat gebeurde in Eindhoven bij een vakgroep Mens en Techniek Interactie. 'Ik kreeg vrijstelling voor technische vakken, deed veel sociaal wetenschappelijke vakken en kwam in aanraking met psychologie. Een oude interesse.' Na zijn promotie kwam hij bij Communicatie in Enschede terecht en sinds januari vorig jaar bij de vakgroep psychologie van conflict, risico en veiligheid. 'Het onderzoek naar crowd control is zowel fundamenteel als toegepast. Dat aspect spreekt me aan. Als het werkt, kun je daadwerkelijk een bijdrage aan de problematiek leveren. Ik vind het ook prettig om werk te hebben dat je in de kroeg kan uitleggen.'

voelt men zich sterk. Maar iemand eruit pikken die een leidende rol heeft en diegene aanspreken, werkt wellicht beter.'

Bij leiderschapsdetectie gaat de onderzoeker na of er signalen zijn waaruit je kunt afleiden of iemand een leidende rol vervult. 'Uit de literatuur komt naar voren dat leiders bijvoorbeeld mensen zijn op wie de communicatie zich richt.' In de toekomst, zo zegt De Vries, zou detectie van leiderschap met behulp van slimme beeldanalyse-algoritmes een mogelijkheid kunnen zijn. Slimme camera's zijn volgens hem een belangrijk hulpmiddel voor mensen die op hoog niveau orde handhaven tijdens grote gebeurtenissen. 'Zij zitten naar twintig, dertig tv-schermen te kijken. Daar is geen soep van te koken. Met dit soort technieken zijn ze enorm geholpen.'

Samen met Wim Poelman, hoogleraar bij de faculteit CTW, en Raymond Veldhuis, onderzoeker bij EWI, schreef De Vries een onderzoeksvoorstel dat ingaat op crowd control. 'Het onderzoek is driedelig: wat zorgt ervoor dat de vlam in de pan slaat? Als je dat weet, hoe kun je daar dan detectie op uitvoeren? En hoe kunnen we dan middelen inzetten om de angel eruit halen?'

Nieuw onderzoek is volgens hem nodig omdat de informatie over massagedrag tamelijk beperkt is. 'Een dominant perspectief is momenteel het sociale identiteitsperspectief.' Een voorbeeld: 'Als de politie geen onderscheid maakt tussen goed- en kwaadwillende mensen, dan voelt iedereen zich aangesproken als de politie optreedt. Dat zorgt alleen maar voor verdere escalatie. Je moet de-escalierend optreden. De rouwdouwers isoleren, daar hard tegen op treden en de andere groep te vriend houden, want daar komt ook informatie uit.'

Maar er is meer, zegt De Vries. 'Zelfcontrole speelt ook een rol bij gedrag van mensen. De mate waarin je gehoor geeft aan impulsen, hangt af van de mate waarin je beschikt over zelfcontrole. Is deze op, dan zou impulsief gedrag wel eens de overhand kunnen krijgen.' Op allerlei manieren kun je die zelfcontrole uitputten. 'Mensen zijn dan veel minder in staat zich sociaal wenselijk te gedragen. Alcohol heeft een soortgelijk ontremmend effect.'

Recent onderzoek heeft volgens de wetenschapper laten zien dat die uitputting ook gebeurt als je samen met anderen ergens bent. 'Mensen zijn onbewust vaak bezig te bepalen wat anderen van hen denken, ook al ken je die anderen niet. Dat telkens afvragen 'hoe sta ik in de groep, hoe kijkt men tegen mij aan?' is iets wat een beroep doet op hetzelfde vermogen. Interactie met anderen zou daarom wel eens effect kunnen hebben op die zelfcontrole en daarmee op hoe men zich in menigten gedraagt. Dat is het spoor waar wij ons onderzoek op richten.'

Daarvoor zijn wat studies uitgezet. Eén ervan gaat over normoverschrijdend gedrag met als thema rommel maken. 'Een norm is dat je je eigen troep opruimt. We hebben studenten een uitputtend taakje gegeven, ze moesten een presentatie geven waarin ze zichzelf anders voordeden dan ze zijn. Daarna moesten ze een vragenlijst invullen die in een envelop zat met allerlei papiermateriaal erbij. Wat doen ze na het experiment? Ruimen ze het op? Of laten ze het liggen? Een andere studie richt zich op 'besmettelijkheid' van gedrag. Tijdens een werkcollege hebben we een grappige film laten zien en een acteur hardop laten lachen. Het was de vraag of uitgeputte proefpersonen anderen gaan imiteren?'

'Met dat soort muizenstapjes proberen we langzaam maar zeker toe te werken naar een echte situatie. We zijn dus met heel kleinschalige en gecontroleerde studies bezig om iets te zeggen over het gedrag van mensen in het wild.'

TEKST: SANDRA POOL

Valorisatie als vliegwiel

Marion Kamp is sinds 1 mei directeur bedrijfsvoering bij de faculteit Gedragwetenschappen. Daarvoor was ze werkzaam bij Management en Bestuur. Twee faculteiten waar valorisatie gezocht moet worden in de kennisoverdracht en niet in het aantal spin-offs. 'Een tastbaar product in de markt zetten, is iets totaal anders onderzoek doen naar bijvoorbeeld positieve impulsen.'

Valorisatie wordt steeds belangrijker, erkent Marion Kamp (42). 'Maar vat je valorisatie alleen op als het aantal spin-offs dat voorkomt uit de faculteit, dan is dat bij Gedragwetenschappen heel laag. Het is een breder begrip. Het is ook kennis, methoden en technieken ten dienste maken voor de samenleving. Valorisatie is dus meer dan bedrijvigheid en het vermarkten van kennis. Het zit dus ook in kennisoverdracht naar commerciële bedrijven en de overheid. En dat wordt wel steeds belangrijker,' zegt ze. 'Zeker nu de eerste en tweede geldstroom minder worden. De derde geldstroom krijgt daardoor een andere positie. Het gaat hierbij om de vraag of je als onderzoeker derde geldstroomprojecten kunt binnenhalen ten behoeve van maatschappelijke vraagstukken.' Vervolgt: 'En dat je dus een deel van je onderzoek terugverdient of nieuwe postdocs en aio's kunt aanstellen. Op deze manier is valorisatie een vliegwiel voor je eigen onderzoek.'

Kamp zegt dat de faculteit nu is een omslagfase zit. 'Wetenschappers krijgen steeds meer door dat de geldbronnen van de NWO en EU steeds enger worden. De derde geldstroom hoort steeds meer bij het totaalpakket van weten-

schapper zijn.' Volgens haar zijn er nog enorme markten weggelegd voor de disciplines van Gedragwetenschappen. 'We kunnen daar nog veel meer gebruik van maken.' Plaatst een kanttekening: 'De projecten zijn nu nog low profile, niet zo groot. Een opdracht van de GGD is heel anders dan iets binnenhalen bij Thales. Het scoort gewoon minder. Een tastbaar product ontwikkelen is anders dan onderzoek doen naar bijvoorbeeld positieve impulsen in het leven. Hoe wil je dat vermarkten? Het wil niet zeggen, dat we daar niet over nadenken, maar GW-onderzoek en kennis is meer iets om te vermarkten bij expertisecentra.'

Een voorbeeld is het Loket VO. 'Het bijspijkerkamp, om vwo-leerlingen bij te spijkeren in bepaalde vakken, is valorisatie. Daarmee zetten wij ons in de markt.' In onderwijs en onderzoek wordt daarom heel sterk de

koppeling gezocht naar de samenleving. 'Wij gaan uit van concrete maatschappelijke problemen en we proberen daar een oplossing voor te vinden.'

Waar ook nog een slag te slaan is, zijn de alumni. 'GW brengt veel succesvolle afgestudeerden voort. Maar zij opereren veelal onafhankelijk van de UT.

Contacten zijn er wel. We kunnen daarom nog meer doen op het gebied van gastcolleges, stages en traineeships. Als we het goed doen, hebben we onze ondernemende alumni wat te bieden op het gebied van het bijschalen van kennis, maar ook door een netwerk te zijn waardoor we gezamenlijk klussen aan kunnen.'

TEKST: SANDRA POOL | FOTO'S: ARJAN REEF

'Rijk worden we niet'

Karlein Schreurs werkt sinds 1 april als hoogleraar bij de leerstoel Diagnostiek en behandeling van chronische pijn en vermoeidheid. Daarnaast werkt ze twee dagen in de week als senior gz-psycholoog bij de afdeling chronische pijn van het Roessingh Revalidatiecentrum. Voor de behandeling van patiënten met genoemde klachten wordt een online zelfhulp cursus ontwikkeld, gebaseerd op de cognitieve gedragstherapie. De valorisatie is te vinden op het gebied van internet-interventies.

'Het gaat om klachten die mensen al heel lang hebben en niet verdwijnen. Pijnbestrijding helpt niet meer' vertelt Karlein Schreurs. 'Volgens de cognitieve gedragstherapie is er op psychisch vlak nog wel winst te halen. Op basis van de Acceptance and Commitment Therapy (ACT), een vorm van gedragstherapie, leren cliënten hun eigen gedrag en emoties te beïnvloeden. De nadruk ligt niet op pijncontrole, maar op een waardevol leven met pijn en een beperking. De online zelfhulp cursus moet

daaraan bijdragen.'

Haar collega Ernst Bohlmeijer ging haar voor met de online cursus Voluit Leven. Die zelfhulp cursus is bedoeld voor volwassenen met (niet-ernstige) psychische klachten als angst, stress, vermoeidheid en depressiviteit. Eenzelfde soort cursus ontwikkelt Schreurs, Leven met pijn genaamd. 'Er is een zelfhulpboek voor de cliënt, een praktijkboek voor de professionals en een online behandelingsapplicatie. Alles gaat via internet.' Ze vertelt dat de patiënt elke week een hoofdstuk doorwerkt. 'Via e-mail houdt hij of zij contact met de begeleider. Dat zijn nu masterstudenten of pas afgestudeerden.' Schreurs wil op den duur naar een geautomatiseerd feedbacksysteem. 'Ik denk dat we die kant op gaan. In sommige gevallen is er nog face-to-face-behandeling nodig, maar voor een groot deel zal het vervangen worden door internet.'

Cliënten zijn de afnemers van de zelfhulp cursus. 'Het is niet zo dat we iets ontwikkelen en er rijk van worden', legt de wetenschapper het verschil met technische uitvindingen uit. De zorg op afstand zal in het begin wellicht duurder worden. 'De patiënt

vraagt misschien meer aandacht en dus meer tijd, maar op den duur zal de interventie lonend zijn. Maatschappelijk is het sowieso lonend als minder mensen een beroep doen op de gezondheidszorg aangezien we over een aantal jaren veel te weinig professionals hebben om aan alle vraag te voldoen.'

'Ik geloof heilig in mystery shopping'

Joris van Hoof van de vakgroep Compliance doet onderzoek naar de naleving van leeftijdsgrenzen bij de verkoop van alcohol aan jongeren. De onderzoeker gelooft heilig in de ontwikkelende onderzoeksmethode, mystery shopping. 'Het is puur, objectief en betrouwbaar. Er zit geen vertekend beeld in.'

Voor de verkoop van alcohol bestaat wetgeving. 'Wij hadden het vermoeden dat de regels heel slecht werden nageleefd', begint Van Hoof. Met de methode mystery shopping werd dat vermoeden getest. 'Een undercover klant gaat observeren, een aankoop doen en vaststellen wat er in de praktijk gebeurt', legt hij uit. De werkwijze sloeg aan en kreeg bekendheid bij het brede publiek. 'De valorisatie ging eigenlijk vanzelf. We deden veel onderzoek in opdracht van gemeenten.' Nu de Drank- en Horecawet aan verandering onderhevig is, blijft het rustig rondom het mystery shoppen. 'De leeftijdsgrens voor de verkoop blijft gehandhaafd, maar de voorgestelde wijziging is dat jongeren nu ook strafbaar zijn. Jongeren mochten aanvankelijk alcohol niet verkocht

krijgen. Wel consumeren en kopen, maar niet verkocht krijgen. Er ligt een wetsvoorstel om dat te veranderen en ook de jongere in kwestie straf-

baar te stellen. Wij merken dat veel gemeentes die nieuwe wetgeving afwachten. Het afgelopen half jaar hebben we geen enkel onderzoek gedaan. Daarvoor wel twintig per jaar.'

Van Hoof, die samen met Jordy van Gosselt veel onderzoek deed naar alcoholverkoop aan jongeren, verruimt nu zijn onderzoeksterrein. 'Het gaat om naleving van regels, compliance, in zijn geheel. Dat kan in de verkoopcontext zijn zoals met alcohol, tabak, maar ook bij coffeeshops die nu worstelen met de wietpas. En denk aan de kijkwijzer op games en media.'

Daarnaast zoekt Van Hoof naar verklaringen. 'Waarom houdt iemand zich wel of niet aan de regels?'

De valorisatie is te vinden in de methode van mystery shopping. 'Ik geloof echt heilig in die methode. Als je mensen vraagt, krijg je altijd vertekening. Mystery shopping is transparant. Het is een spannende methode, het spreekt aan. En opdrachtgevers gaan vaak met het gekochte onderzoek aan de haal. Dan word ik weer gebeld voor een reactie en daarna gaat de valorisatie weer vanzelf verder.'

'We zijn geen productiebedrijf'

Ton de Jong werkt als hoogleraar bij de vakgroep Instructietechnologie. Het hoofdonderwerp is het ontwerpen en onderzoeken van ICT leeromgevingen voor onderzoekend leren. Het gaat om computersimulaties en modelleeromgevingen. Hiervoor wordt software ontworpen. De valorisatie is volgens De Jong te vinden in de producten die gebruikt worden tijdens bijvoorbeeld colleges.

'Een voorbeeld is ZAP, wat staat voor Zeer Actieve Psychologie. Het omvat een serie simulaties op het gebied van psychologie. Het is interactief leer materiaal voor het vakgebied van de psychologie en wordt door alle universiteiten in Nederland gebruikt. Door middel van ervaringen en experimenten worden psychologische fenomenen inzichtelijk gemaakt. Een Amerikaanse uitgever, W.W. Norton, heeft de Engelstalige serie uitgegeven en zo'n vijftigduizend licenties verkocht.'

Een ander voorbeeld is SimQuest simulaties. 'Met de simulaties kun je virtueel proefjes doen, zegt De Jong. 'Studenten stellen een hypothese op en gaan

testen en nadenken of de stelling klopt. Je bent veel actiever met kennis bezig. Het is misschien niet de snelste manier om te leren, maar het gaat wel diep. Je leert al onderzoekend. Leerlingen werken als wetenschapper, ze doen proefjes en worden door de opdrachten geleid.' SimQuest simulaties worden door verschillende uitgevers bij hun methoden verkocht.

Een ander, recent ontwikkeld project, is het SCY, Science Created by You. 'Bij deze leeromgeving leren leerlingen door objecten te maken aan de hand van realistische opdrachten. Denk aan het ontwerpen van een klimaatvriendelijk huis, of het samenstellen van een gezonde schoolmaaltijd.' De stap naar games is volgens De Jong niet groot. 'Denk aan wiskunde games of reken games. En ik heb een Europees project gecoördineerd waarin we een game voor het leren van kennismanagement hebben ontwikkeld, KM Quest. De game wordt op verschillende universiteiten in het onderwijs gebruikt.

De valorisatie is te vinden in de vorm van een verkoopbaar product dat toegepast wordt. 'In het

onderwijs is niet altijd geld voor handen. We kunnen er geen commerciële onderneming van opzetten. Het gaat om het doen van onderzoek en het ontwikkelen van nieuwe leertheorieën samen met nieuwe technologie, we zijn geen productiebedrijf.'

'Wie vindt Pickwick no

Pickwick heeft iets vertrouwds. Iets oer-Hollands, iets gezelligs. En juist dat sprak Lotte Oldemaat zo aan om bij dit merk, onderdeel van Douwe Egberts Nederland, stage te lopen. De masterstudent marketingcommunicatie koppelde er ook haar afstudeeropdracht aan vast, die ze in september hoopt af te ronden.

Wie in Utrecht, op het terrein waar ook de koffiebranderij gevestigd is, een kantoor binnenwandelt weet meteen met welke producten gewerkt wordt: koffie en thee. Je ruikt het, je ziet het. Thee- en koffiesoorten zijn hier in alle soorten en maten voor handen. De afdeling waar Pickwick onder valt straalt dan ook allerminst een saaie kantooromgeving uit. Als bezoeker krijg je spontaan zin in een kopje thee. En dat kan, natuurlijk. Green tea Jasmine? Minty Morocco? Of ben je meer in de mood voor de caramelised pear? De vele

doosjes thee stapelen zich zelfs op de werktafels van het personeel torenhoog op. Hé gezellig hier, is een gevoel dat automatisch omhoog borrelt.

Ook Lotte Oldemaat voelt zich thuis in deze werkomgeving, waar ze sinds november 2011 vertoeft. Na haar stage in Bangkok, op het gebied van onlinemarketing bij een reisbureau, was ze toe aan 'iets anders'. Maar dat ze was gegrepen door het marketingvak was duidelijk. Ze wilde nu alleen graag bij een 'leuk merk' nog een stage doen. Dat werd dus Pickwick. 'Ik ben zelf

u niet leuk?'

op zoek gegaan naar een nieuwe stageplek. Bij Pickwick had ik meteen een goed gevoel. Dat heeft er natuurlijk mee te maken dat het een vertrouwd en oerhollands merk is. Eigenlijk valt niets negatiefs te zeggen over Pickwick. Het straalt vertrouwen en gezelligheid uit.'

Na een sollicitatiegesprek en een capaciteitentest - op het gebied van verbaal en numeriek redeneren - kon ze starten binnen het marketingteam van het bekende thee merk. Als stagiair kreeg ze uiteenlopende marketingopdrachten toegeschoven. 'Voor de campagne van Pure Green met de nieuwe varianten Green tea Pure en Green tea Jasmine heb ik onder andere meegewerkt aan de campagne. Met alle varianten van Pickwick Pure Green kunnen consumenten sparen voor het tweede Hotstone arrangement gratis. Zo heb ik bijvoorbeeld in samenwerking met een bureau een actiewebsite gemaakt. Om de nieuwe varianten groene thee binnen het bedrijf ook te promoten - mede-

werkers moeten er zelf natuurlijk ook enthousiast over zijn - heb ik een interne promotie georganiseerd. Medewerkers konden genieten van de groene thee in een Aziatisch neergezette wereld waarbij onder andere masseuses een heerlijke massage gaven. Dat was een groot succes.'

Voor de introductie van nieuwe theevarianten binnen het segment 'Delicious Spices' organiseerde Lotte een winnaars-event: consumenten konden cupcakerecepten - gebaseerd op de nieuwe theevarianten van Pickwick Delicious Spices - uploaden op de facebookpagina van Pickwick. Uit de ingestuurde recepten koos TV kok Rudolph van Veen winnaars die deel konden nemen aan een cupcakeworkshop, gegeven door Rudolph. 'Een ontzettend leuk project, waarbij ik veel heb moeten regelen.'

De afgelopen zes maanden werkte ze vier dagen per week mee in het marketingteam. De andere dag was bestemd voor haar scriptie, want Lotte koppelde in overleg met de UT en Pickwick ook haar afstudeeronderzoek aan de stage.

'Mijn onderzoek gaat over een nieuwe trend op marketinggebied: co-creatie. Steeds meer merken, waaronder ook Pickwick, betrekken consumenten bij het ontwikkelen van nieuwe producten. Op die manier zijn bijvoorbeeld een aantal smaakvarianties uit het Pickwick Delicious Spices segment tot stand gekomen. Maar ook de HEMA doet het met nieuwe broodjes, of chipsfabrikant Smiths met nieuwe smaken chips. Ik wil onderzoeken wat dat voor effect heeft op het merk.' Ja, ze drinkt best veel thee op een dag. Toch al wel snel een kopje of acht. Favoriete smaak? Minty Morocco. En in supermarkten kijkt ze natuurlijk altijd even hoe 'Pickwick' erbij staat. En of andere merken iets nieuws hebben. 'De concurrentie wordt natuurlijk op de voet gevolgd.' Vriendinnen wil ze nog wel eens - met een knipoog - vermanend toespreken. 'Dan hebben ze geen Pickwick in huis. Dat kan natuurlijk niet.'

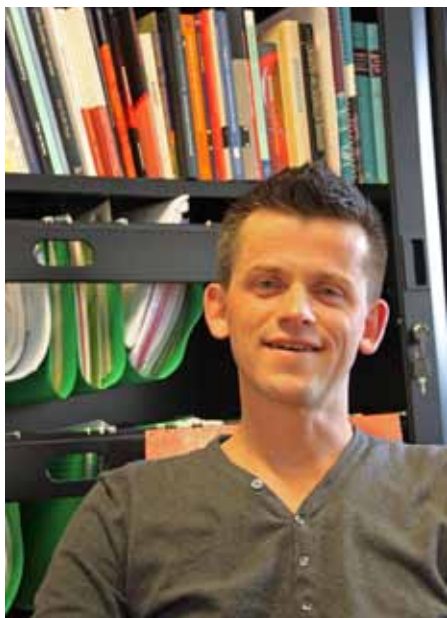
Ze kan het iedereen aanbevelen, zo'n stage als de hare. En nu haar officiële stage er bijna opzit, en haar niets anders rest dan het schrijven van een scriptie, is Lotte erg blij dat ze nog een tijdje als uitzendkracht bij Pickwick mag blijven. 'Ik zie hier ook zeker wel een carrière voor mij weggelegd, maar toch wil ik eerst afstuderen. Ik ben er in ieder geval van overtuigd dat ik in de branche van Fast Moving Consumer Goods wil blijven. De producten die snel lopen, en waarmee je direct een relatie hebt tot de consument, spreken mij het meest aan. Ik hoop voor mij dat dat straks inderdaad bij Pickwick zal zijn.' En als een ervaren marketeer voegt ze daar nog fijntjes aan toe: 'Pickwick is iets wat dicht bij je staat, je komt er vrijwel elke dag mee in aanraking. Hoe kan je dit merk nou niet leuk vinden?'

TEKST: MAAIKE PLATVOET | FOTO'S: CHRISTIAAN KROUWELS

In de werkkamer...

**Pascal Wilhelm (41),
UD vakgroep Instructietechnologie**

‘Ik werk sinds 2001 op de Universiteit Twente en heb meegelopen de opleiding psychologie op poten te zetten. Ik studeerde zelf in Groningen en promoveerde in Leiden. Naast het onderwijs in groepen begeleid ik bachelor- en masterstudenten bij het schrijven van hun these. Mijn eigen onderzoek gaat over leren en assessment, ik ontwikkel bijvoorbeeld psychologische tests. In ons onderzoek spelen ICT-leeromgevingen een belangrijke rol. Daar zit dus

de verbinding met de technologie. Ik constateer dat GW zich binnen de universiteit én daarbuiten steeds duidelijker profileert. Wij bieden bijvoorbeeld de enige psychologie opleiding in Nederland die zich specifiek richt op de manier waarop je psychologie kunt toepassen voor het oplossen van praktijkproblemen.

Het meest opvallende in mijn kamer is een zelfgebouwde Rietveldstoel. Ik ben een fan van Rietveld, maar thuis is die stoel niet langer welkom – terwijl hij écht lekker zit.’

**Hedwig te Molder (44),
hoogleraar Wetenschapscommunicatie**

‘Sinds anderhalf jaar ben ik twee en een halve dag per week hoogleraar Wetenschapscommunicatie aan de UT. Op de andere dagen werk ik aan Wageningen Universiteit. De wetenschapscommunicatie staat in de spotlights; de wetenschap staat onder druk om met antwoorden op actuele vraagstukken te komen en aan de andere kant worden burgers mondiger en ook kritischer.

De UT staat voor High

Tech, Human Touch, maar mijn ervaring is dat Wageningen verder gevorderd is met samenwerking tussen gamma's en bèta's. Dat komt wellicht ook doordat Wageningen slechts één faculteit telt. Voor samenwerking is meer nodig dan wederzijds respect alleen; er is daadwerkelijke interesse in elkaars vakgebied vereist. Zo ontstaan de mooiste ideeën.

Ik ben pas naar een andere kamer verhuisd, dus mijn nieuwe kamer is nog wat onpersoonlijk. Eén ding heb ik al wel meegenomen; een werk van Modigliani. Die prent hoort al bij mij sinds mijn eigen studententijd in Nijmegen.’

**Irma Hammen (58),
receptionist Cubicus**

‘Hoe vaak ik mensen hier de weg wijs, ik raak de tel kwijt. Gebouw Cubicus is een doolhof, maar ik ken er moeiteloos de weg. Wat mij ook geen moeite kost, is iedereen verwelkomen met een welgemeend ‘hallo’.

Alleen die enorme hoeveelheid sleutels, daar word ik wel eens moe van.

Afgelopen januari was ik dertig jaar in dienst van de Universiteit Twente. Naast receptionist ben ik ook telefonist; wie het hoofdnummer van de UT belt, krijgt mij aan de lijn. Door de jaren heen heb ik op veel plekken gewerkt, ook bij de technische opleidingen. Bij GW spreken

mensen elkaar meer aan in de gangen. Het gebouw nodigt daartoe uit. De receptie is mijn werkplek, en daar is mijn eigen stoel erg belangrijk. Ik heb last van mijn rug, dus niemand mag met die stoel knoeien. Het staat er ook in grote letters op.’

**Sophia Steuter (22),
bestuurslid studievereniging Communiqué**

‘Ik heb sinds februari de portefeuilles “onderwijszaken” en “externe betrekkingen Duitsland” in het bestuur van Communiqué. Dat laatste is een nieuwe taak. We willen onderzoeken of Duitse bedrijven ons willen sponsoren. Dat is lastig, want die bedrijven weten niet wat een studievereniging doet, omdat zo iets in Duitsland niet bestaat. Ik hoop ze over de streep te trekken door te vertellen dat veel Duitse studenten aan de UT studeren. Zij doen veel ervaring op in projecten

en activisme en zijn voor de bedrijven goede, proactieve werknemers. De eerste contacten moet ik nog leggen, want de afgelopen maanden was ik vooral met onderwijszaken bezig.’

‘Iets van mijzelf in de verenigingskamer? Eigenlijk niets. Ja, vanaf m'n eerste dag als bestuurslid, staat mijn sporttas in de hoek. Ik heb me ingeschreven voor fitness, maar ben nog niet een keer gegaan. Zo druk is het.’

Gert Brinkman (48), studieadviseur van de bachelor communicatiewetenschap

'Ik zie sowieso drie studenten per dag. Maar het verschilt per periode. Als het spannend wordt, zie je er meer. Hoogtijdagen zijn de gesprekken over het bindend studieadvies. Die zijn nu aanstaande. Dan heb je in een week zo 25 eerstejaars op gesprek. Daar komen de studenten die komen praten over harde knip en de langstudeermaatregel nog bij. Ik zou trouwens graag meer tijd vrijmaken voor studenten die meer kunnen dan alleen rechttoe

rechttaan studeren. Ik denk dat ik die het best kan motiveren. Maar als studieadviseur gaat tachtig procent van je tijd naar twintig procent van de studenten.'

'In mijn kamer hangt een kaart van de Drenthe in 1634, de mooiste provincie van Nederland. Ik kom uit Salland, maar ik heb achttien jaar in Havelte gewoond. Ik bekijk gebieden altijd vanuit hun landschappelijke opbouw. In Drenthe is ontzettend veel bewaard gebleven van de brinkdorpen.'

Faridun Sattarov (26), PhD bij 3TU Centre of Excellence for Ethics and Technology

'Ik ben geboren in de Sovjet-Unie, maar later werd dat Oezbekistan. En daar ben ik dus opgegroeid. Omdat ik familie in Engeland heb wonen, ben ik aan de University of Birmingham een master filosofie gaan doen. Daarna wilde ik verder met een PhD-traject. In eerste instantie in Engeland, maar via een vacature kwam ik bij het 3TU Centre of Excellence for Ethics and Technology terecht. Eerst wist ik helemaal niet waar Twente lag. Ik dacht dat het ging om een stad, en kon dus ook niet zo snel

op de plattegrond vinden. Inmiddels woon ik bijna twee jaar in Enschede, en ben halverwege mijn onderzoek naar 'Political properties of technological artefacts and socio-technical systems'. Het bevalt me hier wel. Behalve dat de supermarkten niet op zondag geopend zijn, dat ben ik niet gewend. Het Nederlands beheers ik een beetje, ik lees nu Jip en Janneke om het onder de knie te krijgen.'

Petra Fisser (39), opleidingsdirecteur Onderwijskunde

Petra Fisser is opleidingsdirecteur van Onderwijskunde. In haar werkkamer C312 in Cubicus hangen twee afbeeldingen van Keith Haring. 'Lekker vrolijk. Echte kleuren en je kunt er lang naar kijken. Thuis heb ik ook een hele grote van hem. Echt geweldig.' Sinds maart is Fisser opleidingsdirecteur. 'Ik wist waar ik aan begon. De opleiding kent straks geen bachelorinstroom meer. Dat nieuws sloeg toch wel in, ook al wisten we dat het eraan zat te komen.' Onderwijskunde wordt ingebed bij psychologie.

'De masteropleiding blijft bestaan, maar we hebben geen eigen bacheloropleiding meer.' Fisser buigt zich over de vraag hoe dat inbedden moet gebeuren. 'Leuk is het nog niet, gezien de recente ontwikkelingen, maar het is een taak die ik graag wil oppakken. Het is mijn vak.' Fisser studeerde en promoveerde aan de UT. 'Ik ben echt voor de opleiding Onderwijskunde naar Enschede gekomen. De opzet van de studie, het op ontwerp gebaseerde onderzoek en onderwijs, was voor mij doorslaggevend.'

Lisenka van het Reve-Alblas (40), secretaresse bureau faculteitsdecaan

Lisenka van het Reve-Alblas zit in kamer C127. Ze is secretaresse van het bureau faculteitsdecaan en werkt 23 uur per week. Op het bureau staan twee foto's van haar zonen Bas (12) en Daan (10). 'Ze horen erbij.' Met de komst van een nieuwe decaan, een nieuwe directeur bedrijfsvoering en een extra secretaresse is het takenpakket van het secretariaat aan het veranderen. 'We waren met zijn tweeën, nu met drie.'

Aanvankelijk werkte ik vooral voor de decaan, maar in de nieuwe setting is het de bedoeling dat we meer allround worden en dat we elkaars taken kunnen overnemen Wij zijn een 'dagje op de hei' geweest om na te denken hoe we die nieuwe werkwijze goed kunnen invullen.' Van het Reve werkt twintig jaar op de UT en is ooit begonnen in de secretarissepool. 'Daarna kwam ik bij een vakgroep terecht, switchte nog een keer van vakgroep en nu zit ik hier.'

‘Studeren zal leuker zijn’

Dat de student straks minder tijd voor bijbaantjes heeft, staat vast. Maar ook dat het studierendement omhoog gaat, het universitaire onderwijs persoonlijker wordt en de begeleiding beter zal zijn. Henk Boer, opleidingsdirecteur bij de studie psychologie en clustertrekker van het Nieuwe Onderwijsmodel binnen de faculteit Gedragwetenschappen, is er rotsvast van overtuigd dat het nieuwe model zal werken.

‘Binnen het universitaire onderwijs zitten we met een aantal problemen’, zegt Henk Boer. ‘Vooral: te veel kleine vakjes en een te laag studierendement. Met het Nieuwe Onderwijsmodel (NOM, red.) willen we vooral de versnippering van vakken tegen gaan, en het studierendement omhoog halen.’ Natuurlijk is het dat niet alleen. Boer spreekt over ‘aandachtspunten’. Waaronder ‘meer thematisch onderwijs’. ‘Wat je nu ziet is dat studenten vaak met meerdere onderwerpen bezig zijn. Wat we willen is dat die onderwerpen in het NOM worden samengevoegd onder één thema. Dat zorgt voor meer synergie, en dat leidt ook tot betere samenwerking tussen docenten.’ Een ander aandachtspunt is de beoordeling van studenten. Volgens Boer zal dat straks gaan om ‘gemiddelden’. ‘Het is dus niet meer zo dat elk afzonderlijk onderdeel voldoende moet zijn. Uiteindelijk zal een integrale beoordeling van het hele pakket gelden. Het gemiddelde voldoet dan aan de norm.’

Natuurlijk kleven er ook nadelen aan NOM. Daar is de afgelopen maanden volop discussie over geweest binnen de UT-gemeenschap, en met name onder de studenten. NOM doet namelijk een beroep op het commitment van de student, en dat zal zorgen voor minder tijd voor een bijbaan op een doordeweekse dag en minder studentenactivisme. ‘NOM zorgt er eigenlijk voor dat er een soort van contractafspraken komt tussen student en docent’, legt Boer uit. ‘En dat is dus een stuk minder vrijblijvend dan het onderwijs in de huidige vorm. Nu is het groter, en anoniemer. NOM leidt tot meer betrokkenheid van beide kanten, maar dat betekent ook dat iedereen zich moet houden aan afspraken. Studenten zullen overdag meer tijd aan hun studie kwijt zijn.’

Boer gelooft in het onderwijsmodel. Vooral omdat ‘de hordeloop’ – zoals hij het noemt – tegengegaan wordt. Hij doelt daarmee op de studie als een hordeloop van verschillende tentamens en opdrachten, waarbij studenten vaak achter een bepaalde horde blijven hangen en daardoor studieovertraging oplopen. ‘Dat wordt flink ingekort. Maar ook ben ik ervan overtuigd dat studeren er leuker op kan worden. Studeren zal veel meer een groepsonderneming worden.’

De invoering van NOM staat gepland voor het collegejaar 2013/2014. De Universiteitsraad moet zich echter ook nog buigen over de plannen. ‘Hoe dan ook, de invoering van NOM zal niet op stel en sprong plaatsvinden’, zegt Boer. ‘Ook voor de faculteit Gedragwetenschappen geldt dat dit binnen etappes zal gaan. En gaandeweg kunnen we leren, bijsturen. Voor

docenten komt een traject waarin zij workshops en cursussen krijgen ter voorbereiding op het nieuwe onderwijs.’

Belangrijk vindt hij het ook om aandacht te hebben voor de laatste lichter, die in het huidige onderwijssysteem aan een studie begint. ‘Uit ervaring weet ik dat het uitfaseren van een oud model niet vanzelf gaat. Dat vergt erg goede begeleiding van de studenten. Daar zullen we als faculteit op moeten letten.’

Henk Boer is sinds 1984 aan de UT verbonden. Eerst als onderzoeker op het gebied van de gezondheidspsychologie, later als universitair hoofd-docent. Boer werd in 2010 opleidingsdirecteur bij psychologie.

TEKST: MAAIKE PLATVOET | FOTO (ARCHIEF): GIJS VAN OUWERKERK

Wat vinden we van elkaar?

Partner & rechter

Nanotechnologie is bij uitstek een technologie die ons leven gaat beïnvloeden en daarmee gebaat is bij gedragswetenschappen. Nanotechnologie zal haar intrede doen in nieuwe elektronica, gezondheidszorg, maar ook in energie, schoon water en milieu en gezonder voedsel. Aangezien nano voor velen ongrijpbaar en onbekend is, bestaat het risico dat

het onbemind raakt. Mogelijke nadelige effecten van bijvoorbeeld nanodeeltjes moeten bestudeerd worden. Nanotechnologie zelf kan ons daarbij helpen. Ook een kritische analyse vanuit het maatschappelijk veld is noodzakelijk en onontbeerlijk. Om zoveel mogelijk gebruik te kunnen maken van de nanotechnologische ontwikkelingen is het bestuderen van de impact die nanotechnologie in ons dagelijks leven zal krijgen van essentieel belang.

Dit maakt gedragswetenschappen zowel een partner als rechter van de nanotechnologie. Deze, op het eerste gezicht, dubbelrol maakt het een uitdagende combinatie. Niet voor niets koppelen de belangrijke universiteiten humanities, science & technology.

Hoe komt het dat zo'n natuurlijke bondgenoot die gedragswetenschappen heeft met technologie juist in Twente wat minder uit de verf komt (enkele groepen daargelaten). Misschien omdat het startpunt van de universiteit als THT de technologie is geweest. Zeker in het begin meer 'klassieke' techniek en veel minder fundamenteel en toegepast zoals nu het geval is. Natuurlijk, vanaf het begin was in Twente de wijsbegeerte en maatschappijwetenschappen onderdeel van de opleidingen, maar vooral gericht op de algemene vorming van de techniekstudent en niet zozeer als 'onderzoeksoriëntatie'. Het optuigen van gedragswetenschappen als volwaardige studie en daarbij behorende onderzoek had bij de betrokkenen het gevoel om op te moeten boksen tegen de bestaande situatie. Een twee-kerngedachte hielp en helpt hier niet bij. Om daadwerkelijk elkaar te versterken moeten we onze gezamenlijke interesses opzoeken en bundelen. Dan kunnen we het verschil maken. Immers, waar zou die partnerschap beter tot zijn recht komen dan aan de UT?

DAVE BLANK, HOGLERAAR INORGANIC MATERIALS SCIENCE EN WETENSCHAPPELIJK DIRECTEUR VAN HET MESA+ INSTITUUT

Het Calimero-gevoel

De UT is geen technische universiteit, maar een technologische. Daartoe behoren ook sociale technologie en gedragscomponenten. Dit zou tot uitdrukking moeten komen in het profiel High Tech Human Touch. Dit profiel is zeer kansrijk. Ik heb er altijd van gedroomd op een soort MIT te mogen werken. Zelf doe ik onderzoek naar de sociale aspecten van ICT, dus zowel gedrag als technologie.

Ik constateer dat het onderzoek van GW de laatste tien jaar steeds meer oog heeft gekregen voor technologie als

object van onderzoek. De omgekeerde beweging zie ik minder, behalve bij CTIT waar medewerkers van beide soorten faculteit goed samenwerken. Er is minder belangstelling bij de andere technische faculteiten dan EWI voor gedragsonderzoek. Bijvoorbeeld, mijn medewerkster Van de Wijdeven heeft samen met filosoof Swierstra onderzoek gedaan naar de acceptatie van nanotechnologie door de bevolking. Voor Nano moet de acceptatie van deze technologie en het vertrouwen dat gebruikers hierin hebben eigenlijk zeer relevant zijn. Ik ben bang dat dit onderzoek totaal onbekend is bij het Nanolab.

Bij GW leeft nog altijd enig Calimero-gevoel ten aanzien van de technische grote broers. Men denkt ook dat de technici ons niet erg serieus nemen. Wij kunnen dat alleen verbeteren door met onderzoek aan te tonen dat steeds meer technische problemen direct gelieerd zijn aan gedragsproblemen. Bijvoorbeeld acceptatie, gebruik van en vertrouwen in technologie.

Ik constateer vaak dat voor beide partijen het hemd nader is dan de rok. De technische disciplines moeten natuurlijk concurreren met andere belangrijke (inter)nationale centra van bijvoorbeeld nanotechnologie. GW-aspecten zien zij daarbij vermoedelijk niet als een meerwaarde. GW'ers moeten voortdurend bewijzen dat je bij ons toch echt volwaardig psychologie of CW kunt studeren.

Bij het trekken van studenten en het acceptabel maken van ons onderzoek bij NWO hebben wij nu best te lijden onder het technische imago van de UT.

Ik denk dat de UT bij haar profiel vele kansen laat liggen. Het blijft te veel bij een imagokwestie. Het college moet eigenlijk tonnen onderzoeksgeld steken in gezamenlijke projecten van technische- en GW-onderzoekers. Dan zou zij haar eigen imago serieus nemen. Nu gebeurt dat onderzoek eigenlijk alleen bij CTIT. Veelbelovende initiatieven zoals Creative Technology en het University College dreigen uiteindelijk toch voor 95% technische ondernemingen te worden. Dat is jammer: er zit zoveel meer in.

JAN VAN DIJK, HOGLERAAR COMMUNICATIEWETENSCHAP
FOTO'S: RIKKERT HARINK

Een robot in Cubicus

Onderzoek naar robots – vaak fraaie staaltjes technologie – is niet alleen voorbehouden aan de bètafaculteiten. De UT wil een mensachtige robot, de iCub, aanschaffen waarmee ook GW-vakgroepen onderzoek zullen doen. Een robot intelligenter maken doe je bijvoorbeeld met kennis van hoe het menselijk brein leert. En is die robot eenmaal zo slim dat hij met je praat, moet je weten wat dit voor gevolgen heeft voor sociale relaties.

'De tijd dat mooie dingen maken voldoende was om nieuwe technologie geaccepteerd te krijgen, is voorbij. Steeds meer beseffen bedrijven dat ze ook de gebruiker moeten vragen naar zijn ervaringen', zeggen Somaya Ben Allouch en Maartje de Graaf. Zij doen onderzoek naar social robots, robots die op een menselijke manier kunnen communiceren.

Zo bestaat er Paro, een zeehond die dementerende bejaarden kalmeert. Opvallend vaak zijn sociale robots dieren: een zeehond, een konijn, een hond. Ben Allouch: 'Mensen hebben al eeuwen een relatie met dieren. Het is veel moeilijker een relatie op te bouwen met een stofzuigerrobot.' Waarom kiezen ontwerpers niet voor een mens? Die staat immers nog dichterbij. De Graaf: 'Dat maakt de verwachtingen hoger. Dan denken mensen dat robots hetzelfde kunnen als zij.'

Toepassingen van social robots zijn bijvoorbeeld het tegengaan van eenzaamheid bij ouderen, maar volgens de onderzoekers is er een tendens dat ook actieve 40- tot 60-jarigen tot de doelgroep gaan horen. Robots kunnen die groep coachen gezond te blijven leven. Een andere social robot, Papero, kan educatieve spelletjes spelen met kinderen. 'Dat is een soort combinatie van een nanny en entertainment', aldus De Graaf. Zij doet haar promotieonderzoek naar de acceptatie van sociale robots. Hoe gebruiken we ze en hoe geaccepteerd is de technologie. De uitkomsten van haar onderzoek kunnen als input dienen voor de ontwerpers, zodat die de gebruiker kunnen betrekken bij technologieontwikkeling. De Graaf: 'Veel mensen zeggen nu nog dat ze sociale robots niet nodig hebben. Maar de computer en de mobiele telefoon hadden we ooit ook niet nodig.'

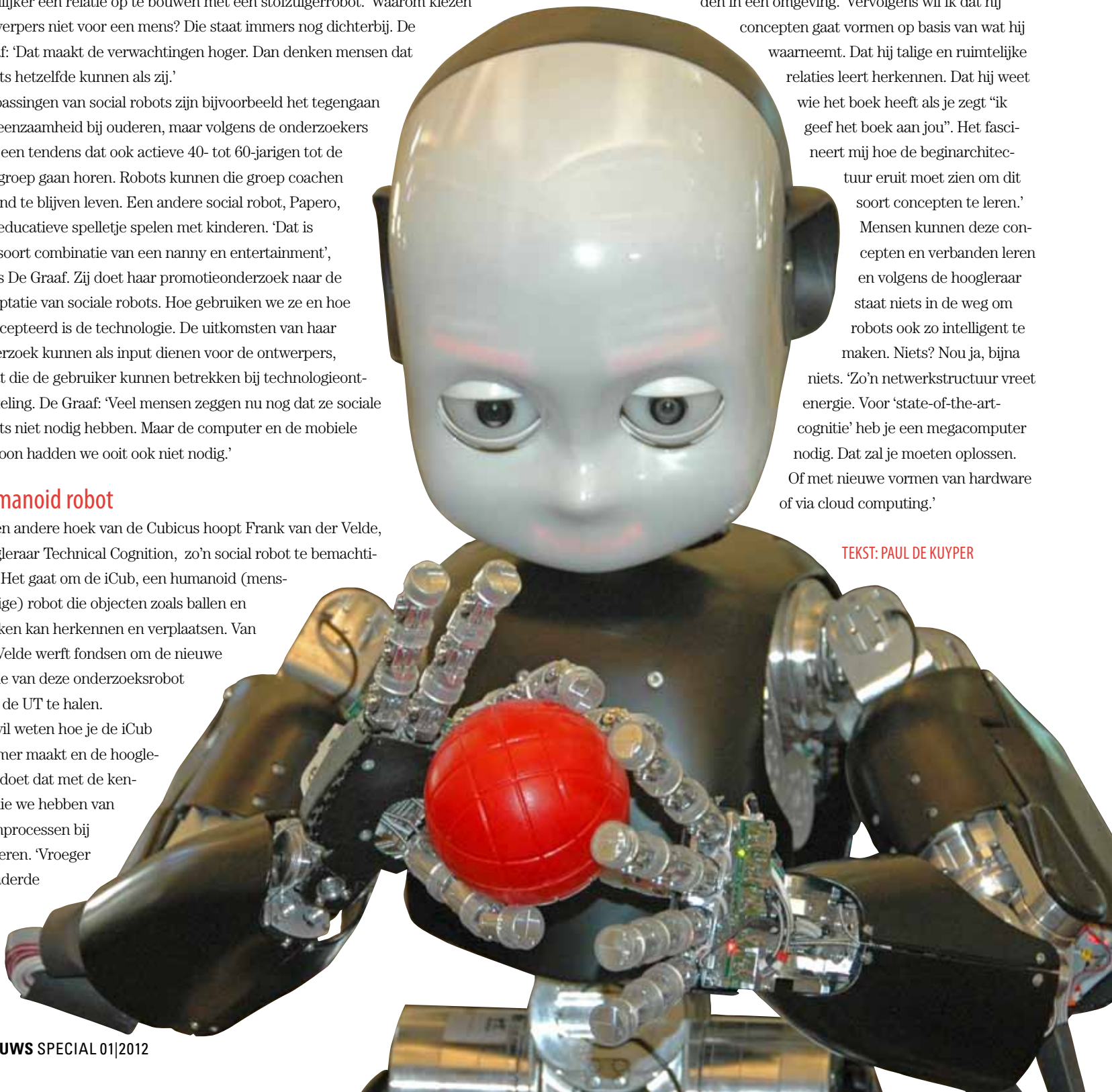
Humanoid robot

In een andere hoek van de Cubicus hoopt Frank van der Velde, hoogleraar Technical Cognition, zo'n social robot te bemachtigen. Het gaat om de iCub, een humanoid (mensachtige) robot die objecten zoals ballen en blokken kan herkennen en verplaatsen. Van der Velde werft fondsen om de nieuwe versie van deze onderzoeksrobot naar de UT te halen. Hij wil weten hoe je de iCub slimmer maakt en de hoogleraar doet dat met de kennis die we hebben van breinprocessen bij kinderen. 'Vroeger benaderde

de artificiële intelligentie het aanleren van cognitie als een computer die je kunt programmeren. Maar het brein is zo krankzinnig ingewikkeld dat dat niet werkte. Nu kijken we naar netwerkstructuren. Op het moment dat je een object leert kennen, ontwikkelt zich een neurale netwerkstructuur. Die structuur belichaamt de betekenis van dat object. Die architectuur moet je in de robot simuleren.'

Wat zou Van der Velde de iCub willen bijbrengen? Allereerst dat de robot de aandacht helemaal op één object kan richten en dat dan ook kan onderscheiden in een omgeving. 'Vervolgens wil ik dat hij concepten gaat vormen op basis van wat hij waarneemt. Dat hij talige en ruimtelijke relaties leert herkennen. Dat hij weet wie het boek heeft als je zegt "ik geef het boek aan jou". Het fascineert mij hoe de beginarchitectuur eruit moet zien om dit soort concepten te leren.' Mensen kunnen deze concepten en verbanden leren en volgens de hoogleraar staat niets in de weg om robots ook zo intelligent te maken. Niets? Nou ja, bijna niets. 'Zo'n netwerkstructuur vreet energie. Voor 'state-of-the-art-cognitie' heb je een megacomputer nodig. Dat zal je moeten oplossen. Of met nieuwe vormen van hardware of via cloud computing.'

TEKST: PAUL DE KUYPER

Experiment in het bos verdient doorstart

De Universiteit Twente is een uniek experiment. Hoewel we onmiskenbaar een technologische universiteit zijn, zijn we tegelijkertijd van meet af aan ook een universiteit voor sociale wetenschappen geweest. Ooit noemden we dat een 'twee-kernenuniversiteit' of een 'universiteit voor technische en maatschappijwetenschappen'. Nu drukken we dat uit als 'High Tech, Human Touch'.

Die combinatie van techniek en maatschappij geeft onze universiteit een heel bijzondere positie. Want terwijl de academie zichzelf keurig heeft opgedeeld in de natuurwetenschappen aan de ene kant en de sociale en geesteswetenschappen aan de andere, lopen in de echte wereld techniek en samenleving volledig door elkaar. Sociale relaties laten zich niet meer begrijpen zonder daarin de rol van media te betrekken, bijvoorbeeld. En bij het ontwerpen van technologie wordt het steeds belangrijker om te anticiperen op de gebruiker en de impact op de samenleving.

De Universiteit Twente is bij uitstek de plaats waar mensen kunnen worden opgeleid die de kloof tussen techniek en samenleving overbruggen. Maar dat gaat niet vanzelf. Er bestaat traditioneel een stevig cultuurverschil tussen beide gebieden. In zijn beroemde lezing 'Two Cultures' (1959) onderzocht C.P. Snow de verschillen tussen de culturen van de alfa's en de bèta's. Karikaturaal gesteld zien de gesteswetenschappers de natuurwetenschappers als cultuurloze rekenmachines, terwijl de bèta's de alfa's maar nauwelijks als echte wetenschappers beschouwen en weinig raad weten met hun gebrekkige methodologie.

Iets vergelijkbaars leeft vaak tussen de bèta's en de gamma's. Wat al te vaak hoor je onder sociale wetenschappers de klacht dat de natuurwetenschappers geen benul hebben van mens en maatschappij. En minstens zo vaak hoor je onder natuurwetenschappers een flinke scopsis over de waarde en kwaliteit van sociaal-wetenschappelijk onderzoek.

Vanuit die basishouding is een high-tech-human-touchprofiel natuurlijk weinig aantrekkelijk. De behoudende gamma's lezen daarin dat we eigenlijk een technische universiteit willen zijn, waar zij het geld mogen verdienen omdat ze veel studenten trekken. Terwijl de behoudende bèta's

maar blijven roepen dat die softe 'human touch' geen echte wetenschap is en bovendien ten koste gaat van een hard technologisch profiel.

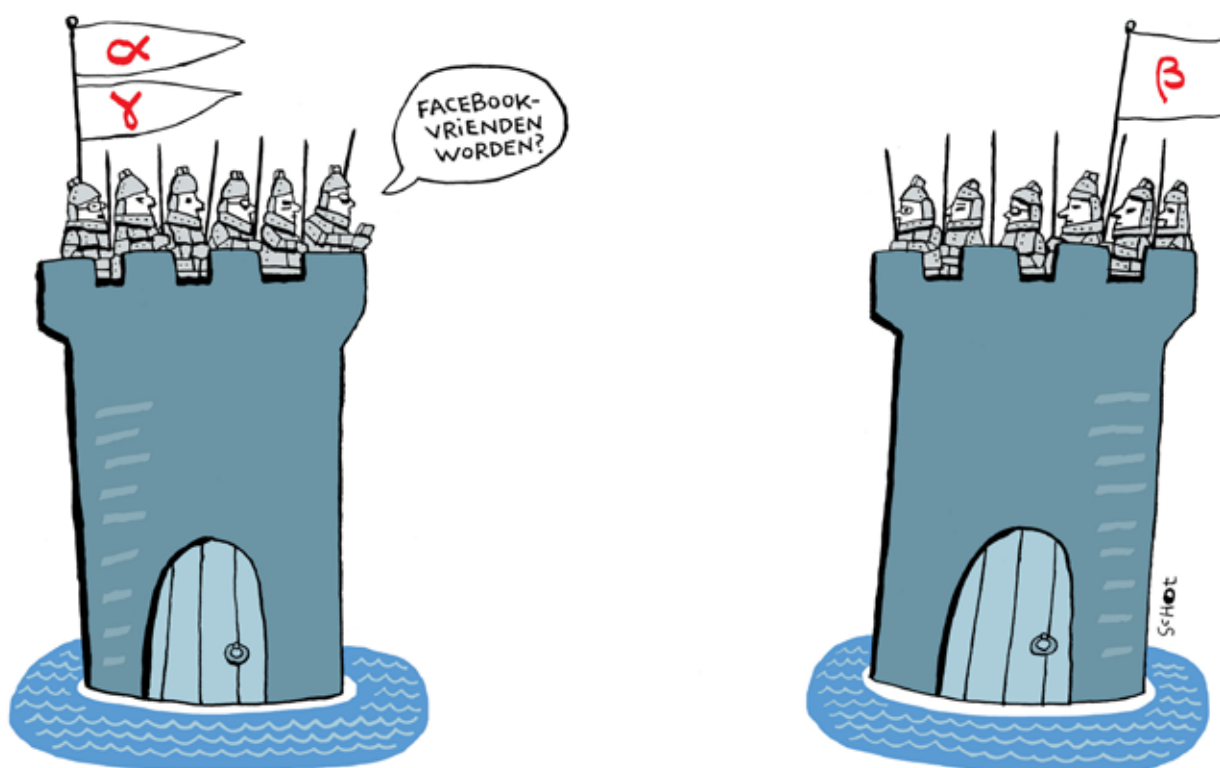
Als geen andere universiteit heeft de UT echter alles in zich om dit achterhoedegevecht te overwinnen. Door de thematische organisatie van onze instituten is ons onderzoek al geheel post-disciplinair. Zoals MESA+ een amalgaam is van gebieden als fysica,

chemie, biomedische wetenschap en elektronica, is het IGS een smeltkroes van disciplines als politicologie, bedrijfskunde, beleidswetenschap en psychologie. Het wordt hoog tijd om nu ook de laatste barrière te slechten, en ook de grenzen tussen alfa, bèta en gamma op te heffen in onze organisatie.

De echte uitdagingen voor ingenieurs en sociale wetenschappers van de 21e eeuw overstijgen immers de grenzen tussen disciplines. Duurzaamheid, bijvoorbeeld, bereiken we niet alleen met schone technologie. Daar is ook gedragsverandering voor nodig. Maar die gedragsverandering bereiken we weer niet alleen met campagnes op TV en in bushokjes. Daar is ook technologie voor nodig, die mensen feedback geeft op hun gedrag, en probeert hen te overtuigen of verleiden tot milieuvriendelijk handelen.

TEKST: PETER PAUL VERBEEK, HOOGLERAAR FILOSOFIE VAN MENS EN TECHNIEK

FOTO: ARJAN REEF | ILLUSTRATIE: BAS VAN DER SCHOT

Scholen blij met Twente Academy Young

Wetenschapsknooppunt Twente Academy Young, onderdeel van Twente Academy, bestaat nu ruim twee jaar. En met succes, want het UT-programma voor basisschoolleerlingen trekt ontzettend veel belangstelling van scholen uit de brede regio. 'Kinderen zijn veel nieuwsgieriger dan je denkt', zegt de nieuwe hoogleraar Talentontwikkeling, Wetenschap en Techniek, Juliette Walma van der Molen.

'Waar het gaat om outreach-programma's zijn universiteiten traditioneel gericht op middelbare scholen, en dan met name de vwo-scholieren in hun laatste twee jaar. Twente Academy Young gaat echter een stapje 'naar beneden' in de onderwijsketen. 'Wij richten ons op de basisschool en de onderbouw van het voortgezet onderwijs', zegt Walma van der Molen. 'Jonge kinderen zijn vaak nog heel nieuwsgierig en onderzoekend en oudere kinderen zijn vaak opvallend geïnteresseerd in grote vraagstukken over schone energie, klimaat, of watermanagement, maar zij koppelen die interesses meestal niet aan wetenschap en techniek en zien ook niet dat zij degenen kunnen zijn die in de toekomst mogelijke oplossingen voor dergelijke vraagstukken bewerkstelligen.'

De activiteiten vanuit Twente Academy Young zijn vooral gericht op het stimuleren van meer actief en creatief 'onderzoekend leren'. En dat niet alleen bij de leerlingen, ook juist bij leerkrachten. Walma van der Molen: 'Het stellen van vragen, jezelf verwonderen, het observeren van je omgeving, zijn zaken die basisschoolleerkrachten zelf vaak al moeilijk vinden en daardoor ook moeilijk kunnen stimuleren bij hun leerlingen'. Vanuit die visie is enkele jaren geleden, net als aan andere universiteiten en in samenwerking met het ministerie van OC&W, het wetenschapsknooppunt opgericht.

'Met Twente Academy Young hebben wij de regie in eigen hand genomen', zegt Walma van der Molen. 'We ontwikkelen activiteiten voor leerlingen en professionalisering voor leerkrachten op basis van eigen wetenschappelijk onderzoek. Ook is inmiddels een ongelooflijk groot netwerk opgebouwd met basisscholen. Die zijn op hun beurt blij dat er een aanspreekpunt is op de UT. Twente Academy Young wordt gedragen door projectleider Dzanella Tihic. Zij is echt de spil in al onze activiteiten en contacten met scholen.'

De activiteiten die Twente Academy Young organiseert bestaan voor een deel uit losse onderdelen die scholen kunnen volgen, zoals bijeenkomsten van het kinderscience-café, kinderlezingen door UT-onderzoekers, of speciale workshops in het leerlingenlab, maar het speerpunt ligt bij de langdurige samenwerking met scholen. 'Er is duidelijk behoefte vanuit scholen om met wetenschap en techniek in contact te komen.'

Het onderzoek naar talentontwikkeling, wetenschap en techniek is ondergebracht in het Center for Science Education and Talent Development (SETD) dat vorig jaar bij GW werd opgericht en dat is gekoppeld aan Twente Academy Young. Binnen het centrum wordt fundamenteel en effectonderzoek gedaan naar de implementatie van wetenschap en techniek in het onderwijs en naar de talenten en attitudes van kinderen en leerkrachten op het gebied van creatief en ontdekkend leren.

Meer info: www.twenteacademyyoung.nl

FOTO: ARJAN REEF

Leerstoel

De leerstoel Talentontwikkeling, Wetenschap en Techniek werd door diverse gemeenten en onderwijsorganisaties uit de regio Twente aangeboden als cadeau aan de UT, ter gelegenheid van haar 50e verjaardag. Juliette Walma van der Molen is per 1 juni benoemd tot bijzonder hoogleraar op deze leerstoel. Walma van der Molen studeerde cum laude af in de ontwikkelingspsychologie aan de UvA, en promoveerde in de mediapedagogiek aan de Universiteit Leiden. Ze deed veel onderzoek naar de educatieve effecten van verschillende media-inhouds op kinderen, jongeren en jongvolwassenen en specialiseerde zich later in wetenschapscommunicatie en -educatie. In 2005 werd ze benoemd tot lid van De Jonge Akademie van de KNAW. Ze is o.a. lid van de Denktank Wetenschap en Techniek in het Basisonderwijs, jurylid bij de Academische Jaarprijs en lid van de Commissie Basis- en Voortgezet Onderwijs van de KNAW. Vanaf 2009 werkt zij parttime aan de UT, waar zij het wetenschapsknooppunt en het daaraan gekoppelde onderzoekscentrum opzette.

Communicatiewetenschap goes China

De master communicatiewetenschap begint in 2013 een double degree met Peking University. De helft van het tweejarige programma volgen de studenten in China, de andere helft in Enschede. De opleiding wil hiermee de internationalisering van de faculteit een impuls geven. 'Dit is vruchtbaarder dan in het wilde weg de wereld af te gaan op zoek naar kleinere samenwerkingen.'

Internationalisering is leuk voor studenten, is goed voor de UT, maar bovenal is het inhoudelijk ook noodzakelijk voor een opleiding als communicatiewetenschap (CW), betoogt hoogleraar professionele communicatie Menno de Jong, initiatiefnemer van de double degree. 'Veel van de grote CW-vraagstukken van de komende decennia zullen te maken hebben met interculturele communicatie.'

De opleiding besloot een paar jaar geleden dat het roer om moest wat betreft internationalisering. Tot voor kort was op één specialisatie na de CW-master Nederlandstalig en bestond de samenwerking met buitenlandse universiteiten eruit dat enkele studenten per jaar op uitwisseling gingen. Inmiddels wordt de master volledig in het Engels aangeboden en dus is het volgens De Jong een logische volgende stap om meer buitenlandse studenten naar Twente te halen. De Jong zelf had via het wetenschappelijk tijdschrift *Technical Communication*, waarvoor hij editor is, al contacten lopen met onderzoekers aan Peking University.

Die contacten mondden uit in de double degree die in september 2013 start. Van de tweejarige master volgen studenten een jaar in China en een jaar in Nederland. In eerste instantie komen overigens alleen Chinese studenten naar de UT, zo'n vijftien tot twintig per jaar schat De Jong. Een paar jaar later kunnen UT-studenten ook het programma in Peking volgen.

'Het kost wat meer tijd om een volwaardig Engelstalig programma neer te zetten in China', legt De Jong uit. 'En we willen wel dat het meteen goed is. Ook hier. Als in 2013 de eerste Chinese studenten naar de UT komen, moet er echt iets staan. Wij weten dat Peking University alleen de echt goede studenten selecteert om hierheen te sturen.'

Het double degree-programma gaat Translation & Technical Communication heten. Het Translation-gedeelte wordt in Peking onderwezen, de technische communicatie in Twente. Het betekent de terugkeer van een afstudeerrichting technische communicatie, een onderzoeksgebied waarop de UT wereldwijd een goede naam kent. De masterspecialisatie die er op dat vakgebied was, trok in het verleden maar twee à drie studenten CW-studenten en was toen niet levensvatbaar.

'Met deze internationale dimensie kunnen we de specialisatie wel in de lucht houden', aldus De Jong. Hij verwacht ook meer instroom van de Nederlandse studenten. Niet alleen uit de bachelor communicatiewetenschap, maar ook uit technische studies. Bovendien wil De Jong kijken of hij de Amerikaanse markt kan aanboren. 'We staan erg goed bekend in de VS en de collegegelden zijn daar behoorlijk hoog. Misschien willen die studenten wel een jaar in Europa studeren.'

Het zijn de eerste stappen van communicatiewetenschap naar een internationalere master. Als het aan De Jong ligt blijft het niet bij Chinese en wellicht Amerikaanse studenten. 'We zullen ons zeker niet tot China beperken. Maar ik geloof wel dat het vruchtbaarder is om een tijdje geconcentreerde aandacht te geven aan één regio dan in het wilde weg de wereld af te gaan op zoek naar kleinere samenwerkingen. Ik zie hier ook meer in dan werven op internationale beurzen. Je kunt makkelijker feedback aan elkaar geven en je weet veel beter wat voor student je krijgt.'

TEKST: PAUL DE KUYPER

Als de klok zegt dat je roken moet!

Er zijn mensen die talloze keren een poging tot stoppen met roken hebben ondernomen. Het lukt ze niet. Ook niet nadat ze de longziekte COPD kregen en de specialist hen met klem verzocht de sigaret uit hun leven te bannen. Ze wachten op een wonderpil.

Zo'n pil die je kunt slikken, zodat je van de ene op de andere minuut nooit meer zin in roken hebt. Die pil bestaat niet. Het programma, dat de vakgroep Psychologie, Gezondheid en Technologie (PGT) van de faculteit Gedragwetenschappen (GW) ontwikkelde, is voor deze groep rokers vaak de laatste strohalm.

De longafdelingen van het MST (Enschede) en het UMCG (Groningen) werken al met de methode. Het Slotervaartziekenhuis (Amsterdam) en Catharina ziekenhuis (Eindhoven) haken binnenkort aan. 'En we hopen dat daarna andere ziekenhuizen in Nederland volgen', zegt Marcel Pieterse, universitair hoofddocent bij GW. 'Innovatie met maatschappelijke relevantie. Want elke niet gerookte sigaret levert gezondheidswinst op', motiveert hij.

De ontwikkeling van deze methode wordt gefinancierd door het Astmafonds, dat in 2006 ook de door de UT opgezette cursus 'RookStopTherapie voor COPD'ers' ondersteunde. COPD (Chronic Obstructive Pulmonary Disease) is een chronische en progressieve longziekte, die in de meeste gevallen wordt veroorzaakt door jarenlang roken en waaraan in Nederland jaarlijks circa 6000 mensen sterven. Van de deelnemers die zes jaar geleden meededen aan de cursus stopte 20 procent met roken, maar 80 procent niet. Vaak hebben zowel de patiënt als hun familie én behandelend arts alle hoop opgegeven dat stoppen met roken ooit nog lukt.

Maar juist die 80 procent bleef onderzoeker Marcel Pieterse bezighouden, omdat deze patiënten min of meer aan hun lot worden overgelaten. Om de gezondheidsschade zoveel mogelijk te beperken bedacht hij, samen met promovendus Petra Hagens, een methode om te minderen met roken. Deze methode is gebaseerd op 'scheduled reduced smoking'. Op gezette tijden wordt gerookt en de periode tussen elke twee sigaretten wordt steeds langer gemaakt. 'Door te roken op vaste tijden proberen we de geestelijke component van de verslaving te doorbreken. Roken is vaak gekoppeld aan gewoonten die iemand heeft ontwikkeld. Roken bij de koffie, roken na de maaltijd, roken bij spanning of verdriet. Men ziet

de sigaret als vriend, een troostmiddel. Met onze methode pakken we hen zonder pardon de 'lol' van het roken af. Er mag alleen gerookt worden op vaste tijden. De klok bepaalt wanneer het tijd is voor een sigaret. Niet de gewoonte of de emotie. Koppelingen die in de loop der jaren zijn ontstaan tussen bepaalde situaties en rookgedrag worden zo systematisch doorbroken.'

Petra Hagens legt uit hoe de methode er in de praktijk uitziet. 'De organisatie van het programma is in handen van de longafdelingen van de ziekenhuizen. COPD-patiënten die (nog) niet gemotiveerd zijn een nieuwe stoppoging te ondernemen, maar wel bereid zijn te minderen met roken worden uitgenodigd voor het reductieprogramma. Er zijn acht groepsbijeenkomsten, verspreid over 1,5 jaar. In de eerste fase wordt geïnventariseerd hoeveel sigaretten ze per dag roken en wordt in een schema vastgelegd op welke exacte tijden zij dat aantal sigaretten moeten oproken. Als men gewend is aan dit systeem vragen we hen twee weken lang 25 procent minder te gaan roken, met behulp van een aangepast schema. Daarna vragen we een aantal weken 50 procent reductie van het aantal sigaretten waarmee men het programma begon. Door deelnemers succesvol te laten minderen proberen we hun zelfvertrouwen te vergroten en de motivatie om volledig te stoppen met roken te verhogen.'

De COPD-patiënten kunnen gedurende het reductieprogramma nicotinevervangende middelen (pleisters + kauwgom of tabletten) gebruiken om de lichamelijke afkickverschijnselen op te vangen. Pieterse: 'Niet geheel onomstreden. Het is vergelijkbaar met methadonverstrekking aan heroïneverslaafden. Maar beter aan de nicotinevervangers dan aan de tabaksrook'. Verder krijgen ze coaching in onder meer zelfbeheersing en 'goal setting'.

Ook krijgen ze CO-metingen en spreekselestesten om te voorkomen dat er vals gespeeld wordt.

Aan het programma werken momenteel circa 100 COPD-patiënten mee. Het streven is binnen afzienbare tijd op 250 deelnemers uit te komen. Doel van de UT-onderzoekers is om zoveel mogelijk mensen te stimuleren tot stoppen met roken. Maar 50 procent minder roken is voor deze moeilijke doelgroep ook al winst. Pieterse: 'Het kan nét het verschil maken of mensen de laatste jaren van hun leven aan de zuurstoffles hangen of niet.'

TEKST: DITTA OP DEN DRIES

FOTO EN ILLUSTRATIE: RIKKERT HARINK

'Elke dag een stapje beter'

Ze hebben een terugkompercentage van 87 procent. Hun klanttevredenheid scoort een 8,3. De kwaliteit van het advies scoort een 8,4 en de bruikbaarheid van de resultaten wordt beoordeeld met een 8,5. UT-alumnus Neil van der Veer, directeur van Newcom Research & Consultancy, houdt zijn bedrijf scherp in de peiling. 'Deze cijfers zijn echt hoog. Daar zijn we trots op.'

De behaalde cijfers zijn volgens Neil van der Veer (36) echt een resultante van het beleid dat enkele jaren geleden is ingezet. 'We bestaan dit jaar tien jaar', zegt de alumnus. 'In het begin ben je als ondernemers heel operationeel bezig. Hoe doe ik een project? Hoe krijg ik klanten binnen? En we ontwikkelden standaarden voor onderzoek. Je bent eerder projectmanager dan ondernemer.' Het was pakken wat je pakken kan. Hands on. De klant bedienen en ervoor gaan, laat hij weten. 'Dat was het credo voor de eerste vijf jaar. Daarna ga je nadenken. Over tactiek en strategie. Over professionaliseren en uitbreiden. Hoe brengen we continuïteit aan?' Die slag maakte het bedrijf in 2006. 'Alles valt of staat met het behouden en aannemen van de juiste mensen. Door de gehele organisatie. We zijn nu met 22 medewerkers. Vijftien hier in Enschede en zeven in Amsterdam waar we sinds 2005 een vestiging hebben.' Van der Veer omschrijft werken bij Newcom als een bus waarin je meerijdt. 'Je stapt niet in om lekker achterin te gaan zitten. Nee, je rijdt mee. Samen bepalen wij de koers. Dat moet je liggen. De beoordelingscijfers die we scoorden, hebben we te danken aan het gehele team.'

De directeur studeerde in 2001 af bij, toen nog, toegepaste communicatiewetenschappen. 'Ik kom uit Friesland en je hebt dan twee keuzes. De studie volgen in Enschede of in Amsterdam.' Lacht: 'Ik koos voor het veilige Enschede. Je maakt die keuze niet rationeel, maar op gevoel. Bij de campus had ik het idee: hier wil ik de komende jaren blijven.' Het onderzoeksbureau Newcom is een spin-off van de faculteit Gedragswetenschappen. Het bedrijf begon als stichting en opereerde een tijdje onder de vlag van Communicatiewetenschappen. Newcom verzorgt onderzoek waarin organisatievraagstukken centraal staan. Na zijn afstuderen kreeg Van der Veer de kans om de onderneming over te nemen. 'Dat was vrij snel een beklonken deal. Dit was wat ik wilde. Het ondernemen heeft me altijd al getrokken. Toen ik veertien was verkocht ik spijkerbroeken tot en met verfblikken en spuitbussen. Ik ging op de fiets bij klanten langs en tijdens bijbaantjes zag ik al gauw wat anders, slimmer en efficiënter kon.' Kwaliteitsbeleid is bij zijn eigen zaak aan de orde van de dag. 'Daar zetten we echt op in. Hoe we dat doen? Continu professionaliseren. De goede mensen aannemen en soms, helaas, ook afscheid nemen van medewerkers die vanaf het eerste uur betrokken waren. Het was aanvankelijk toch een vriendenclub. Dat is lastig, ja.' Newcom hanteert de leus 'elke dag een stapje beter'. 'Dat moet. De markt verandert. Ga je tien jaar terug, dan verzamel je als onderzoeksbureau data. Dat is allang je onderscheidend vermogen niet meer. Dat kan ieder-

een. Er zijn enorme databronnen beschikbaar, dus de rol van ons bureau is veranderd.' Legt uit: 'Wij denken mee. Aan het begin en aan het eind. Doe je wel de juiste dingen en welke data moeten we nu echt verzamelen? Wij meten de koers en scherpen die aan. Het doel is de klant helpen. Daar luisteren wij heel goed naar: Wat heeft de klant nodig? En dan gaat het om de bruikbaarheid van de verzamelde gegevens. Zonder concessies te doen op de betrouwbaarheid. Het doel is advies. Onderzoek is het middel. En dat is een heel krachtig middel.'

Om nieuwe trends zoals de toegenomen focus op de bruikbaarheid van gegevens goed te stroomlijnen, heeft Newcom een eigen ICT-team. 'We denken na hoe we de onderzoeken slim inrichten en data visueel aantrekkelijk kunnen aanbieden.' Ook wordt er stevig nagedacht over de markt. 'We hebben bijvoorbeeld van een techniek die we gebruiken een apart label gemaakt. Dat is Onderzoekstool.nl geworden. En op het gebied van consultancy zien we ook kansen. We hebben Rokade.nl opgericht, een strategisch adviesbureau. We zijn het bedrijf langzaam aan het uitbreiden. De Newcomgroep.nl wordt een verzameling van bedrijven die zowel onafhankelijk als samen kunnen werken. We willen meer labels creëren en dat is het leukste van mijn werk: iets bedenken en zien dat het werkt.'

TEKST: SANDRA POOL | FOTO: ARJAN REEF

Een te lange zomervakantie

Niveaoverschillen tussen leerlingen uit verschillende sociale milieus ontstaan deels in de zomervakantie. Dat blijkt uit buitenlands onderzoek en een paar jaar geleden lieten UT-onderwijskundigen Hans Luyten en Kim Schildkamp hetzelfde zien in een Nederlandse studie naar de leesvaardigheid van kinderen uit groep 4 en 5 van de basisschool. Als er subsidie voor komt, geven ze graag een vervolg aan dat onderzoek. 'Het is nog steeds maatschappelijk relevant. Ook in Nederland zijn er nog veel leerlingen voor wie de zomervakantie nadelig is.'

'Het gat tussen leerlingen uit een kansarm en een kansrijk milieu wordt gedurende het schooljaar kleiner. Maar na de zomervakantie is die kloof juist weer groter', schetst Schildkamp de stand van het onderzoek. Met Luyten onderzocht ze dit voor de vaardigheid technisch lezen (het vertalen van lettertekens in woorden). 'In de zomervakantie werd weinig vooruitgang geboekt en leerlingen met laagopgeleide ouders deden het minder goed dan de kinderen met hogeropgeleide ouders.'

Ze vinden het jammer dat er nog geen vervolgstudie is gekomen. Bij geldverstrekking staat het even wat minder hoog op de agenda. Ideeën hebben Schildkamp en Luyten genoeg. Gelden hun resultaten ook voor andere vaardigheden? En hoe kun je niveaoverschillen compenseren? Luyten: 'Er is nog geen duidelijk beeld van wat zich in de zomervakantie afspeelt. Pas als we dat weten, kunnen we kijken naar oplossingen.' Luyten en Schildkamp hameren op het maatschappelijk belang van vervolgonderzoek. 'Voor de leerlingen met achterstanden is de lange zomervakantie extra nadelig. Terwijl je wilt dat ons onderwijs dezelfde kansen biedt voor iedereen, voor elk type leerling', betoogt Luyten.

'Ik zou het vooral interessant vinden welke interventies je kunt plegen', vervolgt Schildkamp. 'Wat werkt wel en wat werkt niet om het niveaoverschil terug te dringen. Er bestaan bijvoorbeeld weekendscholen. De leerlingen die daar heen gaan hebben soms een laag zelfbeeld. Hun ouders zijn schoonmaker dus worden ze zelf ook schoonmaker, denken ze. Op die weekendschool komt dan bijvoorbeeld een arts langs die opdrachten doet met de kinderen. Vinden ze dat leuk en doen ze het goed, dan raken ze zich er misschien van bewust dat ze later ook arts kunnen worden. Ik zou graag het nut en effect van zo'n weekendschool meten.'

Schildkamp en Luyten kunnen zich ook andere maatregelen voorstellen om het grote niveaoverschil na de zomervakantie te verkleinen. Bijvoorbeeld een zomerprogramma of instructies aan ouders om hun kinderen ook in de vakanties meer aan te zetten tot lezen. Al moet je ook niet te makkelijk denken dat zoiets helpt, weet Luyten. 'Je zult zien dat hoogopgeleide ouders hun kinde-

ren dan meer gaan laten lezen dan de laagopgeleide ouders. Soms profiteren de kinderen die het het meest nodig hebben het minst van deze maatregelen.' Voor hun onderzoeksideeën moet echter eerst subsidie komen. De onderwijskundigen zijn ervan overtuigd dat het onderwerp vanzelf weer terugkomt op de onderzoeksagenda. 'Nu is het iets minder hot, maar zoiets gaat in golfbewegingen', aldus Luyten. Volgens Schildkamp dateert het eerste onderzoek hiernaar al uit het begin van de twintigste eeuw. 'We kwamen een artikel tegen uit 1906 of 1909 van een onderwijzer die zich afvroeg of de kennis van zijn leerlingen in de zomervakantie was afgenomen.' Luyten ten slotte: 'Na verloop van tijd keert dit terug. Verschillen in leerprestaties zijn een hardnekkig fenomeen.'

TEKST: PAUL DE KUYPER | FOTO: ARJAN REEF

abc Twente, centrum voor jongeren met een psychose

Jaarlijks krijgen zo'n 3000 Nederlandse jongeren een psychose. Vroege herkenning en behandeling is van groot belang. Hoe eerder iemand geholpen wordt, hoe sneller de draad in het eigen leven weer opgepakt kan worden.

Een eerste psychose treedt meestal op tussen het 16e en 28e levensjaar. Dit is een fase waarin veel verandert en waarin belangrijke keuzes worden gemaakt op het gebied van opleiding, werk en relaties. Stress door examendruk, studie, werken, op kamers gaan, maar ook drugs of alcohol gebruik, kunnen in combinatie met aanleg psychotische klachten veroorzaken.

Speciaal voor deze doelgroep (tot 28 jaar) bestaat ABC Twente, centrum voor jongeren met een psychose.

Het centrum biedt niet alleen zorg maar is ook bereikbaar voor informatie voor (naast) betrokkenen en voor verwijzers.

Dr. Jörg Kurkamp, Psychiater ABC Twente:
"Psychotische problemen zijn zeker in het begin moeilijk herkenbaar omdat symptomen lijken te horen bij de ontwikkeling.

Voortekenen van psychose kunnen zijn: extreme irritatie naar de omgeving, lusteloosheid, slaap- en concentratieproblemen. In een later stadium kunnen ook symptomen zoals achterdocht, stemmen horen en hallucinaties ontstaan."

Juist omdat de problemen in het begin moeilijk herkenbaar zijn besteedt ABC Twente veel aandacht aan informatievoorziening.

ABC Twente heeft daarom een e-mailadres, een webpagina en een telefoonnummer zodat op verschillende manieren contact mogelijk is.

Wilt u meer weten over ABC Twente, psychose of schizofrenie neem dan contact op via abctwente@mediant.nl of 053 475 53 14.

centrum voor jongeren
met een psychose

Twente

RUGKLACHTEN

Gratis Rugtest met de BodyGuard® en filmopname

Rugklachten hangen vooral samen met ruggedrag. (Para)medici zoeken oorzaak en oplossing van rugklachten veel te veel in het lichaam van de mens en veel te weinig in het ruggedrag van mensen.

STEP Nederland maakt mensen met de BodyGuard® en webcam direct duidelijk dat oorzaak en oplossing van rugklachten vooral met ruggedrag te maken hebben, dat men met veilig ruggedrag zijn rugklachten zelf kan oplossen en recidieven kan voorkomen.

Wordt de rug veilig gebruikt?

Dat maken wij duidelijk met een speciale Rugtest met de BodyGuard® en een filmopname. We laten met een grafiek en film zien of het ruggebruik wel of niet veilig is en of men zijn herstel tegenwerkt bij allerlei gewone dagelijkse handelingen.

Een STEP ZelfZorg Instructeur legt de Rugtest uit en geeft adviezen hoe de rug veiliggebruikt kan worden en hoe men dit kan leren en zo zijn rugklachten zelf kan oplossen.

Locatie gratis Rugtest: STEP Nederland Deldenerstraat 47 te Hengelo

Meld je aan bij STEP Nederland: www.step.nl | step@step.nl | 074-2502828

Foto: Anne Everloo